

УДК 657

Р. К. Шурпенкова, І. І. Демко

Основи організації економічного аналізу в системі управління підприємством

Визначено особливості, завдання, принципи раціональної організації економічного аналізу та обґрунтовано необхідність вдосконалення управління підприємством на основі автоматизованої системи аналізу з використанням автоматизованих робочих місць. З'ясовано, що комплексне проведення аналізу вимагає правильної організації аналітичної роботи, тобто упорядкування, налагодження координації та погодження її здійснення з метою попередження дублювання, внесення єдності в роботу окремих посадових осіб чи аналітичних органів. Раціональна організація забезпечує реальність і дієвість аналізу, зводяться до мінімуму втрата чи спотворення вхідної інформації. Забезпечується вихід аналітичної інформації за різною ієрархією управління чи за різним ступенем досягнення проміжних і кінцевих аналітичних результатів.

Ключові слова: економічний аналіз, організація економічного аналізу, управління підприємством, завдання, принципи, аналітична робота, автоматизація.

З огляду на потребу постійного вдосконалення управління на основі впровадження досягнень науки першочерговим стає досягнення відповідного рівня організації економічного аналізу як важливої функції управління. Проведення аналізу вимагає правильної організації аналітичної роботи, тобто упорядкування, налагодження координації та погодження її здійснення з метою попередження дублювання, внесення єдності в роботу окремих посадових осіб чи аналітичних органів.

У сучасних умовах особливої актуальності і значущості набув вибір організаційної форми проведення економічного аналізу індивідуально для кожного підприємства [1, с. 34].

Вивченням теоретичних засад організації економічного аналізу займалися вчені Ф. Ф. Бутинець, І. П. Житна, І. Д. Лазаришина, Є. В. Мних, Г. В. Савицька, М. Г. Чумаченко та ін.

Аналіз публікацій з раціональної організації економічного аналізу на підприємствах свідчить, що така організація передбачає дотримання певної послідовності виконання аналітичної роботи. Найдоцільніше здійснювати її поетапно: розробити план аналітичної роботи, визначити мету та об'єкти аналізу, відповідальних виконавців і терміни вирішення окремих питань; підготувати матеріали для аналізу, перевірити й аналітично обробити їх; виявити й вивчити фактори та причини відхилень фактичних показників від поставлених завдань, визначити вплив факторів на показники, виявити невикористані резерви, оцінити й узагальнити господарську діяльність підприємства; результати проведеного аналізу оформити наказом по підприємству.

Метою статті є визначення особливостей, завдань, принципів раціональної організації економічного аналізу та обґрунтування необхідності вдосконалення управління підприємством на основі автоматизації робочого місця аналітика.

© Р. К. Шурпенкова, І. І. Демко, 2008.

Управління – це цілеспрямований вплив на суспільні відносини з метою їх упорядкування.

З огляду на потребу постійного вдосконалення управління на основі впровадження досягнень науки першочерговим стає завдання організації аналізу господарської діяльності.

У найзагальнішому значенні «організація» – це упорядкування, налагодження певної системи. Основні вузли будь-якої системи становлять її:

- механізм,
- статика (структура, кадри, техніка),
- динаміка.

Механізм характеризується теорією (визначення мети, предмета та методу) і практикою; система в статичі – її структурою, елементами й співвідношеннями між ними, а також технікою; система в динаміці – технологічними процесами, які в ній відбуваються.

Упорядкування всіх елементів системи аналізу господарської діяльності притаманне організації в широкому розумінні. З огляду на це термін «організація економічного аналізу» може означати або «організацію як систему» або «організацію функціонування (управління ним) у часі та просторі». Перше тлумачення має ширше значення.

Водночас економічний аналіз – це не проста функція, не сума технічних прийомів, а об'єктивно зумовлений порядок аналітичних процедур, що їх проводять стосовно даних, щоб отримати необхідну інформацію. Цей порядок визначається термами й функторами. Перші характеризують мету, об'єкти, методи, другі – взаємозв'язок між ними. Такий поділ потребує залучення математичного апарату.

Основою математичного опису аналізу є балансовий, двоїстий (подвійний) метод управління економікою. Суть його полягає в тому, щоб досягти взаємозв'язаного узгодження потреб і ресурсів у масштабі відповідної господарської системи – підприємства, об'єднання, організації тощо.

Для здійснення управління господарством потрібно скласти чітке уявлення про характерні особливості процесу виробництва та виробничих відносин. Процес господарювання є рухомим. Щоб відстежувати зміни, що відбуваються в господарстві, процес слід подати у динаміці.

Під організацією економічного аналізу слід розуміти систему заходів і засобів, що забезпечують його виконання [2, с. 65].

Основними завданнями організації економічної роботи є:

- забезпечення ефективності аналізу, його розвиток та вдосконалення;
- раціональна організація праці;
- забезпечення ефективного використання аналітичної інформації в управлінні;
- автоматизація аналітичних робіт;
- підвищення якості аналітичної інформації;
- скорочення термінів проведення аналітичної роботи;
- раціоналізація аналітичних процесів.

Організація аналітичної роботи складається з наступних частин (рис. 1):

Основними принципами організації економічного аналізу є принципи, наведені на рисунку 2.

На форму організаційної побудови та структуру апарату аналітичної служби впливають такі фактори:

- обсяг виробництва;

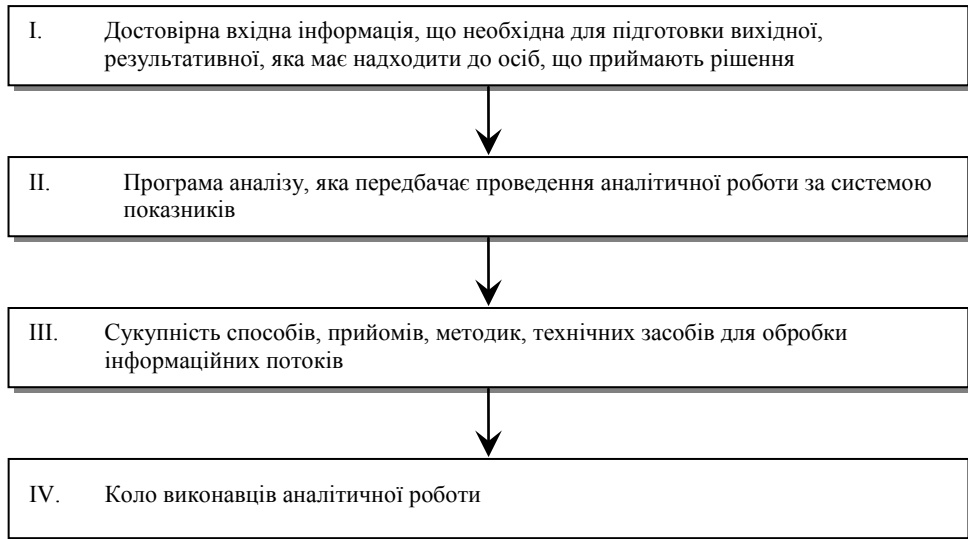

Рис. 1. Склад основних частин організації аналітичної роботи на підприємстві

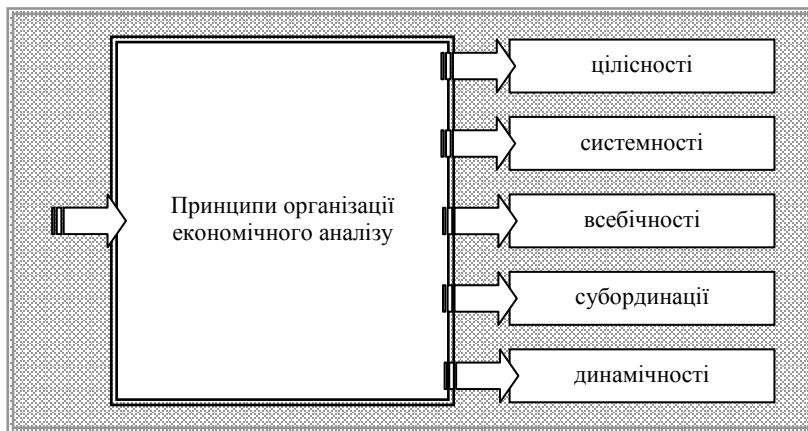

Рис. 2. Принципи організації економічного аналізу

- види діяльності;
- кількість структурних підрозділів;
- кількість філій;
- загальна чисельність працюючих;
- характер функціональних обов'язків;
- застосування автоматизації (використання ЕОМ).

Структура апарату аналітичної служби повинна відповідати таким вимогам:

- бути максимально простою;
- відповідати досягненням наукової організації праці;
- враховувати досягнення науки і техніки;
- виключати елементи дублювання;

– забезпечувати самостійність та повноцінність кожного підрозділу.

Специфіка організації аналітичного процесу потребує жорсткої регламентації, що має бути відображеною в регламентаційних документах. До них належать: положення про відділ, управління, посадові інструкції, стандарти, графіки, інструкції, програми, регламенти робочого дня [3, с. 13].

Поряд з положеннями, посадовими інструкціями широко використовують графіки. У них визначають види аналітичних робіт, конкретних виконавців, заплановані та фактичні терміни виконання.

Неодмінною умовою вдосконалення управління підприємством є докорінна реконструкція його технічної та інформаційної бази на основі автоматизованої системи аналізу з використанням автоматизованих робочих місць.

Під *автоматизованим робочим місцем аналітика* розуміють професійно орієнтовану малу обчислювальну систему.

Досвід функціонування АРМ аналітика має такі переваги:

- своєчасне задоволення інформаційних потреб для проведення аналізу;
- мінімізація часу відповіді на аналітичні питання;
- можливість подання вихідної інформації в табличній і графічній формах;
- можливість внесення коректив у методику розрахунків і у форми відображення кінцевого результату;
- повтор процесу вирішення завдання з будь-якої вибраної точки (стадії) розрахунку;
- можливість працювати у складі обчислювальної мережі;
- простота освоєння прийомів роботи на АРМ і взаємодія системи людина-машина;
- вдосконалення організації праці аналітичних працівників.

Автоматизація аналізу господарської діяльності в сучасних умовах повинна реалізуватись у вирішенні завдань:

- визначення ролі і місця економічного аналізу в системі управління;
- класифікація завдань;
- побудова концептуальної моделі автоматизованої обробки аналітичної інформації;
- створення інформаційної мови аналітика, яка дасть змогу користувачеві працювати в діалоговому режимі;
- системне вирішення завдань аналізу;
- використання засобів моделювання аналітичного процесу;
- організація автоматизованої системи дослідження;
- прогнозування господарсько-фінансової діяльності підприємства;
- розроблення сучасних засобів спілкування в діалоговому режимі з інформаційною системою аналізу;
- створення на основі комплексного підходу автоматизованої системи прийняття управлінського рішення.

Аналіз фінансово-господарської діяльності підприємства проводиться з використанням як внутрішніх, так і зовнішніх спеціальних програм з метою отримання інформації для різних користувачів:

- адміністрації підприємства;
- акціонерів, інвесторів, продавців, покупців, різних кредиторів;
- органів державної податкової адміністрації України, органів статистики;
- банків.

Основними принципами організації аналітичного процесу в умовах функціонування автоматизованої системи обробки інформації є:

- системність (дозволяє використовувати математичний опис функціонування, дослідження різноманітних властивостей окремих елементів системи в цілому, проводити моделювання аналітичних процесів);
- стандартизація та уніфікація (дає змогу скоротити термін впровадження автоматизованої інформаційної системи, а також трудові та вартісні витрати на створення цієї системи);
- сумісність (дозволяє забезпечити здатність взаємодії інформаційної системи різних видів, рівнів у процесі їх сумісного функціонування);
- розвиток (сприяє постійному поповненню й оновленню функцій системи та видів її забезпечення);
- ефективність (полягає в раціональному співвідношенні між витратами на створення автоматизованої системи аналізу та ефектом).

Показники ефективності автоматизації аналізу:

- річна економія;
- річний економічний ефект.

Величина *річної економії* визначається сумуванням економії, отриманої за рахунок:

- 1) удосконалення управління при використанні інформації в умовах автоматизації економічного аналізу;
- 2) зменшення витрат на обробку інформації.

Річна економія (E_p) визначається за формулою:

$$E_p = P_y + P_z,$$

де P_y – річна економія за рахунок удосконалення управління при використанні інформації в умовах автоматизації економічного аналізу, тис. грн.;

P_z – річна економія, отримана від зменшення витрат, тис. грн.

Річний економічний ефект ($E_{р\dot{ч}}$) визначається за формулою:

$$E_{р\dot{ч}} = E_n \times K_p,$$

де E_n – нормативний коефіцієнт ефективності капітальних вкладень (вважається рівним 0,15);

K_p – одноразові витрати на розроблення та впровадження проекту, тис. грн.

На сучасному ринку, поряд із обліковими програмами «1С: Бухгалтерія», «Акцент-бухгалтерія», є програми, які реалізують функції аналізу: «Галактика», «Форт: аналітик», «Бест-аналіз» [4, с. 67–69].

За даними програмами необхідна інформація автоматично вибирається з бази даних, що дає змогу проводити економічний аналіз в оперативному режимі. Використання автоматизованого опрацювання економічної інформації передбачає створення сприятливих умов для продуктивної роботи аналітика.

Отже, використання ЕОМ підвищує ефективність аналітичної роботи. Це досягається за рахунок:

- скорочення термінів проведення аналізу;
- більш повного охоплення впливу факторів на результати діяльності підприємства;
- заміни приблизних або спрощених розрахунків точними розрахунками.
- ЕОМ стає невід'ємною частиною робочого місця аналітика, а його праця набуває автоматизованого характеру.

Отже, системне і комплексне проведення економічного аналізу вимагає правильної і цілеспрямованої організації аналітичної роботи. Раціональна ор-

ганізація забезпечує реальність і дієвість аналізу, зводяться до мінімуму втрата чи спотворення вхідної інформації. Забезпечується вихід аналітичної інформації за різною ієрархією управління чи за різним ступенем досягнення проміжних і кінцевих аналітичних результатів.

Список використаних джерел

1. Мних Є. В. Економічний аналіз : підруч. / Є. В. Мних. – 2-ге вид., перероб. та доповн. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 472 с.
2. Савицкая Г. В. Анализ хозяйственной деятельности предприятия : учеб. пособ. / Г. В. Савицкая. – 7-е изд., перераб. и доп. – Минск : ООО «Новое знание», 2002. – 704 с.
3. Лазаришина І. Д. Економічний аналіз: історія та тенденції розвитку : монографія / І. Д. Лазаришина – Рівне: УДУВГП, 2002. – 182 с.
4. Сопко В.В. Організація бухгалтерського обліку, економічного контролю та аналізу : підручник / В. В. Сопко, В. П. Завгородній. – К. : КНЕУ, 2004. – 412 с.

Шурпенкова Р. К., Демко І. І. Основи організації економічного аналізу в системі управління підприємством.

Определены особенности, задачи, принципы рациональной организации экономического анализа и обоснована необходимость усовершенствования управления предприятием на основе автоматизированной системы анализа с использованием автоматизированных рабочих мест. Комплексное проведение анализа требует правильной организации аналитической работы, то есть упорядочения, налаживания координации и согласования ее осуществления с целью предупреждения дублирования, внесения единства в работу отдельных должностных лиц или органов аналитики. Рациональная организация обеспечивает реальность и действенность анализа, сводятся к минимуму потеря или искажение входной информации. Обеспечивается выход аналитической информации по разной иерархии управления или по разной степени достижения промежуточных и конечных аналитических результатов.

Ключевые слова: экономический анализ, организация экономического анализа, управление предприятием, задача, принципы, аналитическая работа, автоматизация.

Shurpenkova R. K., Demko I. I. Bases of Organization of the Economic Analysis in a Management System of the Enterprise.

The features, tasks and principles of rational organization of the economic analysis have been determined and the necessity of improvement of management business on the basis of the automated system of the analysis with use of the automated workplaces has been substantiated. Certainly, complex analysis requires correct organization of analytical work, that it, arrangement, adjusting of co-ordination and concordance of its realization, with the purpose of warning of duplication, bringing unity into work of individuals officials or analytical organs. Rational organization provides reality and effectiveness of analysis, a loss or distortion of entrance information is taken to the minimum. The output of analytical information is provided on the different hierarchy of management or after the different degree of achievement of intermediate and eventual analytical results.

Key words: economic analysis, organization of the economic analysis, business management, task, principles, analytical work, automation.

Надійшло 04.07.2008 р.